

EGY OLVASÓNK IRJA

A HUSIPARI, ÁGAZATI MŰSZAKI KÖNYVTÁRHÁLÓZAT MINTAKATALÓGUSA 1960 - 1965.

Gyűjtőköri elvek és gyakorlat

A hálózatszervezés munkája az 1964-es évben indult. Az Országos Husipari Kutatóintézet Könyvtára, mint ágazati központ ezt a feladatot a könyvtárak helyzetének kérdőíves felmérésével kezdte és a helyszínen tett látogatásokkal folytatta. A könyvtárak megismerése közben önként adódott annak a szükségletnek a felismerése, hogy a könyvtárak minden könyvtártechnikai elesettségén, ügyviteli hiányosságain felül, az állománygyarapítás és állománytisztítás, profilkialakítás terén igénylik a döntő és sürgős segítséget.

Szögezzük le mindjárt előljáróban azt, hogy nem lett tisztázva és a mai napig sincs - tudunkkal - az a kérdés, hogy mit tekintünk az üzemek műszaki könyvtárai állományának és mit nem; mit tekintünk az állomány szerves részének. Ez a kérdés ismétlődik és kikényszeríti a döntést valamilyen irányban. A probléma magva az, hogy az iparvállalatok működéséhez szükséges szakirodalomnak csak egy része és nem feltétlenül nagyobb része szorosan vett műszaki irodalom. A másik részt talán leginkább "közgazdasági irodalom" gyűjtőnévvel illetetnénk.

Sok helyütt rendszeresebben és bőkezűbben szerzik be a közgazdasági jellegű szakirodalmat, különösen annak egy-két speciális területéről, mint pl. az ipari- és kereskedelmi jog/Beruházási Kódex/, vagy a pénzügy és könyvvitel. Ennek oka nyilvánvaló. A főkönyvelő vagy pénzügyi előadó munkáját rendeletek szabályozzák. Ugy tűnik, hogy nehezebben vannak meg a nyomtatott betű segítsége nélkül, mint a néhol megszokott termelési eljárásokba, technológiákba merevedett műszakiak.

Ahhoz, hogy eldöntsük, hozzá tartoznak-e a műszaki könyvtár gyűjtőköréhez a közgazdasági könyvek is, elsősorban e könyvtár feladatát és ebből következőleg gyűjtőkörének határait kell megszabni. A gyűjtőkört részletesebben később tárgyaljuk, itt csak kiinduló állásfoglalásunkat rögzítjük. Ez a definíció fogalmazásunkban valahogy így hangzana: az iparvállalati műszaki könyvtárnak tartalmaznia kell mindazt a szakirodalmat, mely a vállalat egészének üzemeltetéséhez, vagyis nemcsak leszűkítve a műszaki jellegű termelési probléma megoldásához, de az egész vállalat optimális működéséhez szükséges. Ezt az irodalmat minden szinten és minden problémára kiterve kell tartalmaznia. Komplex információt kell nyújtania a pénzügyi problémák megoldásához csakugy, mint a kazánfűtés technológiájához. Ez nem maximalizmus, hanem annak a szükségletnek felismerése, hogy

a könyvtár sokoldalú információs készsége, az információ extenzitása bizonyos mértékig előtérbe kerül az intenzitással szemben, anélkül, hogy az utóbbiról lemondanánk.

Pentiekből világosan kitűnik, hogy a közgazdasági gyűjtőnévvel illetett szakirodalmat fontosnak tartjuk, vagy úgy is kifejezhetnénk: a gyűjtőkör viszonylatában egyenértékű a műszakival. Ezt a tágabb célkitűzést csak akkor lehet megvalósítani, ha a beszerzéseket erre a célra megfelelően koncentráljuk. A műszaki könyvtár funkciójából a tisztán műszaki ismeretterjesztő jelleg ebben az esetben háttérbe szorul, és azt inkább a szakszervezeti könyvtár műszaki anyagának engednénk át. Ugyanakkor érvényesülne bizonyos ismeretterjesztő funkció is, de csak az eredeti beszerzési tendencia következményeként, amint az a továbbiakból kiderül. Ezzel a fenti megszorítással kijelenthetjük, hogy a mai korszerű szakirodalom - durván az utolsó öt, abból is fokozottabban az utolsó két év szakkönyv-termését véve alapul - megközelítően komplett beszerzése annak a jelzőnek megvalósítása - amivel a már vázolt gyűjtőköri axiómákat úgy is kifejezhetnénk, hogy a vállalat valamennyi tisztségviselőjének a saját kézikönyve - megvalósítható, hosszabb távon nincs áthidalhatatlan pénzügyi akadály sem. Utóbbinál természetesen feltételezzük, hogy a vállalati könyvtárnak megvan a beszerzési önállósága és vétő joga, és hogy mintakatalógusunk és elvi útmutatásunk hatékony lesz.

Miután a gyűjtőkör limeseit már megvontuk, most az általuk határolt óriási, a társadalom- és természettudományok s a műszaki tudományok majd minden területére kiterjedő ismerettartományon belül optimális arányokat kellene felállítanunk. Ez utóbbit talán úgy határozhatnánk meg, hogy egy-egy szakcsoport könyvtárlományának nagyságát az iparvállalat üzemeltetésén belüli relatív jelentősége szabja meg. Ezen belül azonban lehetőleg teljesen - különös tekintettel a praxisra - tartalmaznia kell mindazt, amire egy meghatározott posztón, beosztásban lévő munkatársnak a termelő munkája optimális elvégzéséhez szüksége van. Bizonyos mértékben itt az illető továbbképzési igényeit is figyelembe kellene vennünk, vagyis nemcsak azoknak a kézikönyveknek, táblázatoknak, zsebkönyveknek van létjogosultságuk, melyek azonnali tájékozódást, konkrét segítséget nyújtanak, de másodlagosan az általános tájékozódáshoz, a tanulás során szerzett anyag felelevenítéséhez, vagy az ismeretek intenzitálásának növeléséhez szükséges monográfiákra.

Pentiek során elég részletesen elemeztük azokat a nehézségeket, melyeket elsősorban kell megoldanunk, ha olyan munkára vállalkozunk, mint egy iparági mintakatalógus összeállítása. Ezzel természetesen korántsem merítettük ki a nehézségek felsorolását. Itt van pl. a színvonal és a könyvek jellegének kérdése. A mintakatalógus összeállításába természetesen több szakembert is bevontunk, egy-egy résztérlet irodalmának átvizsgálására. Ezek különbözőképpen reagáltak a színvonal problémájára. Egyesek csak az alsó és közép szinten mozgó műszaki könyvek beszerzését tartják célszerűnek üzemi viszonylatban, és hivatkoznak arra, hogy iparunkban a műszaki gárda kiképzése máig is tartó folyamat, amit figyelembe kell venni az ajánlásoknál is; mások a sokat is kevésnek találják. Véleményünk az: még ha iparunkban valóban több is lenne a középfokú képzettséggel rendelkező szak-

ember, mint más iparágakban, még akkor is bátran ajánlanunk kell és be is kell szereznünk - ha ez egyébként indokolt - a vállalatoknak nemcsak az alap- és középfokú, de a kérdéssel foglalkozó felsőfokú, esetleg egyetemi szinten mozgó szakkönyveket is. Nem mondhatunk le arról az álláspontunkról, hogy a könyv maga is fejlesztési tényező. A másik oldalon viszont egészséges, "fékező" hatást fejthet ki az a nézetünk, hogy nem fullaszthatjuk termelési szakembereinket elméleti spekulációkba. Gyakorlati szakkönyvekre van szükségünk, de arra minden szinten és a technológia minden fázisára vonatkozóan. Azoknál, akik csak nagyon szerényen mernek gondolni a vállalati műszaki könyvtárak állományfejlesztésére - és valljuk be a gyakorlatban, legalább is a mi iparágunkban ma még ez a szemlélet uralkodik - a könyvtárak korszerűsítésére fordítandó teljes összeg a mintakatalógus szerint 25-30 ezer forint körül mozog - meghökkenést fog kelteni. Ebből azonban minden esetben le kell számítani a már meglévő, valóban használható állomány értékét. Így az összeg lényeges mértékben csökken, és több év beszerzésére szétosztható, a takarékoság követelményeinek is eleget tehetünk; sőt ezt a követelményt éppen a céltudatos beszerzési politikával teljesíthetjük leginkább.

Munkánk során többek között arra a felismerésre jutottunk, hogy ha a gyűjtőkör kérdését a már tárgyalt széleskörű módon értelmezzük, kiderül, hogy a minden üzemnek egyaránt fontos szakirodalom, a minden üzemre nézve közös kérdések irodalma sokkal nagyobb, mint ami csak az egyes üzemek részére szükséges. A Husipar Kézikönyvére csak a husiparban van szükség. De a helyes tüzelési technika, a kazánfűtés vagy a belső anyagmozgatás, karbantartás irodalma minden iparágban egyaránt szükséges. Eppen ez a közös nevező az, melynek alapján egy ilyen ipari, termelési ajánló bibliográfiának az összeállítása, az erre tett kísérlet mindenkit érdekelhet, aki iparági vagy magasabb szinten hálózatfejlesztési és állománykialakítási, gyűjtőköri problémákkal foglalkozik. Ez a körülmény azonban jól mutatja a nehézségek nagyságát is, melyekkel itt meg kell birkóznai annál is inkább, mivel a kérdés közelítő irodalmának tanulmányozása azt mutatja, hogy hazai viszonylatban azonos célkitűzéssel még nem született ajánló bibliográfia. Pedig a minden üzem részére közös, munkaeszköz jellegű szakkönyv-bibliográfia összeállítása legalább olyan fontos, mint az ismeretterjesztő céllal készült hasonló összeállítások, melyekkel hazai viszonylatban inkább találkozunk. Ilyenfajta munkával természetesen nemcsak iparági, de iparági tárca szinten és országos fórumon is hasznos lenne foglalkozni, mint ahogy erre a gyűjtőköri kódex kialakításával kapcsolatos most folyó munka során láthatunk is valamelyes példát.

Lássunk néhány szót a bibliográfia összeállításának módszeréről is. Az irodalomgyűjtést, illetve a szelekciót olyan forrásokból biztosítottuk, mint a Magyar Nemzeti Bibliográfia, melyet két példányban rendeltünk meg, és a szükségesnek ítélt címleírásokat kivágatuk formájában gyűjtöttük össze. Azonos módon használtuk fel még az ÁKV szakkönyv-jegyzékeit is.

Merítettünk a Magyar Könyvészet eddig megjelent köteteiből és a Műszaki Bibliográfia adataiból is. Felhasználtuk még kiinduló pontul saját könyvtárunk állományát is.

Miután a szükségesnek ítélt cimdátokat az ETO szerint rendeztük, a szakemberek szűrőjén bocsátottuk keresztül. Minden egyes tárgykörrel szembesítettük annak szakreferensét, -pl. a statisztikai, illetőleg üzemgazdasági irodalmat közgazdasági osztályunk vezetője nézte át - és tanácsait, javaslataikat messzemenően figyelembe vettük az anyag tisztogatásánál. Sajnos, ily módon csak annak komprimálása volt elérhető, a kiegészítő illetve új javaslat egy-egy könyvnek a bibliográfiában való szerepeltetése tekintetében elég ritkán hangzott el.

Az ajánló bibliográfia hasznosítása elsősorban oly módon képzelhető el, hogy azt az egész beszerzési politika - mind általános kérdésekben, mind részletes, beszerzési döntésekben - eligazító-kalauzusként kezeljék a tagkönyvtárak. Másrészt támpontot nyújthat a vállalatoknál sokszor már meglévő könyvek címléírásához, sőt az egyes vállalatoknál a meglévő könyveknek a mintakatalógusba való megfelelő jelölésével, a valóban fontos könyvek kötetalku, nyomtatott szakkatalógusaként is lehetne használni. Segítségével az egyes üzemek könyvtárosai, akár több éves gyarapítási tervet is dolgozhatnak ki, hogy az egyes szakokban mutatkozó legfeltűnőbb foghíjakat kitöltsék. Abban a vonatkozásban is jótékony hatást gyakorolhat, hogy megvédi az üzemeket esetleges szükségtelen beszerzésektől a jövőben, és feltétlenül elősegíti a vállalati könyvállomány apasztását, az elavult művek eltávolítását. Ez a dolog szakmai része, azonban, hogy a könyvtár beszerzési ügyvitelében valóban irányító és tanácsadó szerepet játsszon ez az ajánló bibliográfia, el kell érnünk, hogy a Tröszt Igazgatási Osztálya a mintakatalógus ügyét a sajátjának tekintse és azt határozottan támogassa.

Ez természetesen vonatkozik más ágazati könyvtárak hasonló kezdeményezésének sikerlehetőségeire is. Ebben az esetben nagy lépést tehetünk előre a husipari vállalatok beszerzési politikájának koordinálása és szakszerű alapokra való fektetése terén, mely a hatásosabb műszaki tájékoztató munkán túl jelentős anyagi megtakarítást is eredményezhet.

Mint már említettük, összeállításunk nemcsak a beszerzési tanácsadó funkciót tölti be, hanem tekintettel van arra is, hogy általában mit szereztek be eddig a husipari műszaki könyvtárak. A meglévő közös és szükséges állomány regisztrálása azért fontos, hogy a vállalatokat mentesítsük amennyire lehetséges az eddigi állomány címfelvezetésének aránytalanul nagy munkájától. Ahhoz azonban, hogy az összeállítás mindkét funkcióját, az eddigi állapotot regisztráló, leíró és az "ideálisat" ajánló jellegét is betöltsse, az egyes műveket, melyeket csak a leíró jelleg kedvéért veszünk fel és nem azért, mert megvételüket utólag is szükségesnek tartjuk, megjelöljük.

Ajánlásainkat - aszerint, hogy mennyire tartjuk fontosnak a kérdéses művet - kétféleképpen osztályozzuk és látjuk el megfelelő jelzéssel. Az egyik a törzsállomány, amit minden könyvtár részére szükségesnek tartunk; a másik az ajánlott, amit csak javasolunk, vagy egyes nagyobb vállalati könyvtárakban szükséges, de nem mindenütt.

Az összeállításnak fontos vonása még, hogy éppen a munkaeszköz-

ként használandó irodalom utmutatójának szerepében a részletekig kidolgozott. Ez azt jelenti, hogy az egyes könyveknek azt is feltüntetjük, hogy a vállalatban belül kinek a munkájához nélkülözhetetlen a szóbanforgó mű. De ezen túlmenően nemcsak az egyes reszortfelelősök közötti szétosztás szempontjából, hanem azért is jelentős állásfoglalás ez a jelölés, mert egyben arra a sokat vitatott és nehezen meghatározható kérdésre is igyekszik, és a saját elveinken belül feltétlen konkrét választ ad, hogy mely kiadványok lesznek állandó kölcsönzésben az egyes kollégáknál és kiknél, s mely kiadványokat tartson bent a könyvtáros a könyvtárban, melyeket vagy időleges, rövidlejáratu kölcsönzésre ad ki, vagy korlátozottan illetve egyáltalán nem kölcsönöz.

Az összeállítás elé rövid előszó tartozik, melyben a bibliográfia használatára nem térünk ki, hanem a különböző, nem könyvjellegű sajtótermékekre, dokumentum-típusokra, azoknak beszerezhetőségére, a megjelenésükről való tájékozódás segédkönyveire, bibliográfiai jegyzékeire, mint a szabadalmak, szabványok, árjegyzékek, kereskedelmi katalógusok, vállalati irodalom, prospektusok stb.

Kitérünk a tankönyvek, a Mérnök-továbbképző Intézet kiadványainak beszerezhetőségére, lehetőleg minden olyan fontos kiadványra, mely könyvkereskedelmi forgalomba nem kerül.

Ugyancsak itt kerül sor a hazai folyóiratok és információk kiadványok közül a vállalatok részére fontosabbak ajánlására is. Az ETO szerint összeállított és a decimális szakkjelre való utalásokkal ellátott bibliográfiát szerző- és tárgyszó-indexszel látjuk el.

Mielőtt az egyes szakokban /48 decimális jelzet szerint/ a válogatási elvek érzékeltetésére, az egyes szakok szemelvényes tárgylására rátérnénk, azt kell röviden, de minden lényegeset megragadva kifejeznünk, hogy mi lehetne saját iparágunk gyűjtőköri profiljának definíciója.

Elsődleges gyűjtőkörünk: a husipari szakkönyvtáraknak vállalati szinten teljességgel kell gyűjtenie a hazánkban megjelenő husipari és közvetlenül a husipart érintő élelmiszeripari szakkönyvet, beleértve a nehezebben hozzáférhető tankönyv, tanfolyami, főiskolai jegyzet irodalmat is. Ugyancsak elsődleges gyűjtőköréhez tartozik a Husipari Dokumentációs Szolgálat információk kiadványai és a husipari szakfordítások is.

Válogatással gyűjtenie kell: elsősorban az élelmiszeripar, a hús-konzervipar, az állatorvostudomány idevonatkozó szakterületeinek, az élelmiszer-higiénének, a hűtőtechnikának a husiparban alkalmazott biokémia és mikrobiológia és ezek laboratóriumi módszereinek irodalmát.

Másodlagos gyűjtőkör: válogatással gyűjteniük kell még mindazokat az ismeretanyagokat, melyek tulajdonképpen minden iparvállalat műszaki könyvtára részére nélkülözhetetlenek. Ezeknek sorrendje viszont mindenhol változó. A következőkben megközelítőleg rangsorolva és csak a fontosabb szakterületeket sorolva fel, közöljük a husipari

könyvtárak idevonatkozó gyűjtőkörét. Lakatos szakma, rezsi műhely műveletek 621.7/.8 - 658 üzemgazdaság, üzemszervezés - 389 műszaki szabványok - 621 általános géptan - 620 általános műszaki irodalom; műszaki segédkönyvek, szótárak, bibliográfiák - 657 könyvvitel - 621.8/.9 belső anyagmozgatás, csomagolás - 621.3 elektrotechnika, - 620.9 üzemi energetika, - 620.1/.2 MEO - 608 ujtás, szabadalomjog, - 311 statisztika, - 331 munkavédelem, munkajog, - matematika 510.

002 Dokumentáció

Melyek azok a könyvek, amelyeket az iparági könyvtárosoknak is feltétlenül ismernie kell a fenti szak hazai terméséből? Helyes-e, ha az OMKDK összes dokumentációs kiadványait megrendelik? Vagy inkább csak válogatással szerezzék be a vonatkozó irodalmat? Mi feltétlenül az utóbbit tartanánk helyesnek. Csak kétféle dokumentációs művet szerezzenek be. 1. Olyat, amely a dokumentáció mibenlétét és mód-szereit közérthetően, mégis színvonalasan tárgyalja; 2. Olyanokat, amelyek speciálisan a vállalati információs munka szervezésével, lebonyolításával foglalkoznak.

Az, hogy mit szerezzenek be, csak egyik fele a kérdésnek. A másik nagy kérdés a beszerezhetőség, az egyes művek hozzáférhetősége. Ezzel itt hely híján nem foglalkozunk, de ennél az egy szaknál kivételt teszünk. Sajnos ebben a tekintetben a Dokumentáció és Könyvtárügy vonalán sem állunk a legjobban. Az OMKDK dokumentációs kiadványai sorozatának régi számai már egyáltalán nem kaphatók, a KMK-nál pedig az oktatási osztálynak külön engedélyre kell, az egyes, a középiskola tanfolyamon tankönyvként használt könyvtárügyi kiadványok megvételéhez. Ez nincs jól így, hiszen ezekre a kiadványokra nemcsak a tanfolyamok résztvevőinek, de az ország könyvtárosainak általában van szükségük. Megvételüket nem hátráltatni, hanem inkább előmozdítani kellene.

01 Bibliográfiák

Az általános bibliográfiák közül természetesen elsősorban a Magyar Könyvészetet ajánlottuk, valamint az OMKDK Figyelőkarton-szolgálati tájékoztatóját és SZENTMIHÁLYI-TORDAI: Bibliográfia alapismeretek c. könyvét.

A katalógusok közül ajánlottuk: Kurrens Külföldi Folyóiratok a Magyar Könyvtárakban OSzK 1964. - Import hírlapok katalógusa Posta Központi Hírlapiroda - Külföldi Mezőgazdasági Folyóiratok jegyzéke 1961-1962. - Hazai Műszaki Egyetemek Külföldi Folyóiratainak Lelőhely jegyzéke 1963-1964. - Napilapok, Hetilapok, Folyóiratok Katalógusa a Posta Központi Hírlap Iroda kiadásában.

02 Könyvtárak, könyvtáratan

A következőkben is csak szemléltetésre szorítkozunk, csupán annyit fűzünk hozzá, hogy egyesek szerint társadalmi munkás könyvtáro-

sok részére a függetlenített szakképzett könyvtárosok színvonalán lévő könyvek ajánlása túl magasra szabott mércét képviselhet, szerintünk könyvtárosaink továbbfejlődéséhez a könyvtárak korszerűsítéséhez ez elengedhetetlenül szükséges. Szerintünk a magas szintű képzés könyveinek is ott kell lennie az üzemi könyvtárosok polcán, még akkor is, ha ezeket a könyveket csak évek múlva fogják kézbe venni, vagy csak esetenként használják fel, /hiszen sok közöttük segédkönyv jellegű/.

Ebben egyébként általános alapelvet érvényesítettünk, mert ugyanez a véleményünk az összes többi posztokon lévő dolgozók könyveléséről is. A tisztviselő, ill. egy-egy munkakörrel megbízottak - legyen az a karbantartás, villanszerelés vagy bármilyen szakmunkási feladat - lassan nőjenek hozzá az irodalomhoz, szokják meg a szakkönyvek olvasását, és ne az ajánlott irodalmat szabjuk meg mereven, a jelenlegi, egyes vonatkozásokban alacsony szinthez. Egy-két szakkönyv ajánlása: Egyetemes Tizedes Osztályozás Táblázatok - Élelmiszeripari Szakkönyvtáros Ismeretek - HORVÁTH Magda: Címleírás alapjai. ETO alapjai - Könyvtárosok Kézi Könyve 1965. - Könyvtárosok Gyakorlati Szótára.

Általános lexikonok

Az Új Magyar Lexikont ajánlottuk.

311 Statisztika

Ez az ún. problematikus területek közé tartozik. Az üzemek jelenleg - most ne firtassuk, hogy mely okból - a KSH kiadványait intenzívebben vásárolják, mint amennyire az szükséges lenne. Véleményünk az, hogy az ún. adatszolgáltató statisztikai kiadványok közül a vállalatoknak csak a mezőgazdasági felvásárlással és állatszámilással kapcsolatos kiadványokat érdemes megvenni. Az üzemi statisztikusnak egy-két elméleti munkára is szüksége lehet, mint KÖVES-PÁRNICZKY: Általános statisztika, LUKÁCS-OLLE: Iparstatisztika.

331 Munka, munkajog, munkavédelem

A munkajogi irodalom nélkül a vállalati egyeztető bizottságok megnövekedett feladataikat nem tudják ellátni, de a Munkaügyi osztály vagy a szakszervezet sem nélkülözheti a munkajoggal kapcsolatos irodalmat. A munkavédelem, biztonságtechnika irodalmából természetesen az iparral közvetlen foglalkozó ilyen jellegű könyveket ajánljuk, mint Husipari Balesetelhárító és Egészségvédő Óvórendszabály, Élelmiszeripari Munkavédelmi Zsebkönyve 1961.

Másrészt olyan műveletekkel foglalkozó könyveket ajánlunk, amelyek az iparban is gyakran előfordulnak. Pl. Függetlenség balesetelhárító és egészségvédő óvórendszabály. - Anyagmozgatás ORO 26. - Emelőgépek ORO 16.-

34 Jogtudomány. Jog

Ezzel bővebben nem foglalkozunk. A Hatályos Kormányrendeletek és a Hatályos Miniszteri Rendeletek gyűjteményét tartjuk a minimumnak, bármely kis vagy közép üzem jogi állományában.

389 Mértékűgy szabványosítás

Ennél a problémánál érdemes egy kicsit hosszasan elidőzni. Elsősorban szükséges a Magyar Népköztársaság Országos Szabványainak Éves Jegyzéke minden évre vonatkozóan. Szükségesek az Élelmiszeripari Termékek Minőségi Követelményei Szabványgyűjtemények 13. és az Élelmiszeripari termékek Szabványos Vizsgálati Módszerei, valamint a Hus és hústermékekre vonatkozó összes legfrissebb szabványok, de természetesen a vállalatoknál lévő, legalábbis a jelentősebb gépészeti berendezésekre vonatkozó szabványok, vagy az olyan általános érvényűek, mint a tűzrendészeti szabványgyűjtemény. A legnehezebb a döntés, a gépészeti berendezésekre, vagyis a gyártó eszközökre vonatkozó szabványoknál.

Itt iparági vonatkozásban a Gépészeti alapszabványok, a Csővezetési szabványok, a kötőelemek és tartozékai, a gördülő csapágys, a villamossági szabványgyűjtemények megvételét tartjuk szükségesnek.

413 Szótárak

Az általános szótáraknál csak keveset ajánlottunk. BAKOS: Idegen Szavak Szótára - Helyesírási Tanácsadó Szótár - Magyar Helyesírás Szabályai.

5 Természettudományok

A Természettudományi Lexikont ajánlottuk.

51 Matematika

Elsősorban a műszakiak részére, illetve üzemi vegyészek részére készült matematikai irodalmat ajánljuk. Egy-két példa a sok közül: ALEXITS: Matematika Vegyészeknek - BECKENBACH: Modern matematika mérnököknek, - de olyanokat is ajánlottunk, mint ERDŐS: A Számolás Technikája.

54 Kémia

Hogy az egyes természettudományok irodalmát egymáshoz és az alkalmazott tudományokhoz viszonyítva milyen arányban kívánjuk beszerezni, ez természetesen elsősorban attól függ, hogy melyik természettudománnyal van legszorosabb kapcsolata az iparágban folyó termelésnek. Nálunk ebben az értelemben a kémia, ill. kémiai technológia vezet.

Ehhez tükröződik az anyag kiválasztásában is. A szerves, szervetlen kémia, a kémiai analízis ismert kézikönyvein kívül, az élelmiszerkémia alapjait és korszerű módszereit tárgyaló monográfiákat vettünk fel jegyzékünkben. Szerepel egy-két könyvvel a mikrobiológia, bakteriológia, a biokémia és a biológiai technika is.

Egyeseknek talán furcsának tűnhet, hogy külön szakot biztosítottunk az olyan tudományágaknak, mint az orvostudomány, anatómia, közegészségügy, egészségtudomány, kóronctan, állatorvostudomány. Ezekre azért volt szükség, mert ahhoz, hogy az ipart mélységükben is lássák, az ipar vezető szakembereinek valamelyest ismernie kell az állati termékekkel, a hússal foglalkozó tudomány szerteágazó alapjait és ezt a tudományos alapvetést éppen az orvos- és állatorvostudomány és ezekkel szorosan összefonódó biokémiai, mikrobiológiai ismeretágból merithetik.

620 Műszaki tudományok általában

A nagy világnyelvek és a népidemokráciák nyelveinek szótárait ajánlottuk, így: az angol-német, orosz, francia, cseh, román-magyar műszaki szótárakat.

Az egyes tárgyköröket, mint ismeretes, decimális szakonként bontottuk bibliográfiánkba, s ez az osztályozás szolgáltatta az alapot annak felméréséhez is, hogy az egyes szakokon belül forint-értékben mennyi lenne a ráfordítás az egyes könyvek beszerzésénél.

A forint-értékek nagysága és a beszerzendő könyvek mennyisége szerint állítottuk össze rangsorunkat. A továbbiakban a forint-érték rangsort vizsgáljuk meg elsősorban olyan szempontból, hogy az egyes jelzeteken belüli gyűjtemények elvileg helyes sorrendben követik egymást a rangsorban, valamint azt vizsgáljuk, hogy mit takarnak lényegében az egyes decimális jelzetek, milyen fajta könyvekből állnak össze az egyes szakok.

Ebből a két szempontból vizsgálva rendkívül szignifikáns, hogy a 621.7 a Fémfeldolgozó és gépipar, műhelyek c. szakszám alatt közölt irodalom szerepel forint-értékben az első helyen a 48 decimális jelzet alatt sorakozó tárgykörök szerinti anyagból. A művek számát tekintve, ez a szak a negyedik helyen áll a kémiai irodalom után. Ebbe a szakba tartoznak az olyan minden üzemben, a karbantartó munkáknál, a rezsi-műhelyben alkalmazott közismert ipari műveletek, mint a hegesztés, vágás, forrasztás, ragasztás, csiszolás, köszörülés, a lakatos szakma könyvei. Ajánló bibliográfiánk egyik célkitűzése éppen az volt, hogy nemcsak a husipar részére fontos, de minden iparvállalat részére nélkülözhetetlen könyvekből adjon a legfontosabbakat kiválogatva egy általános képet, megközelítőleg az 1960-1965-ös évek irodalmát véve alapul. Hogy éppen egy ilyen közérdekű szak lett az első, azt látázik igazolni, hogy törekvésünket bizonyos fokig sikerült valóra váltani.

A másik szempontból vizsgálva megállapíthatjuk, hogy ebbe a tárgykörbe jellegüknél fogva olyan könyveket soroltunk, amelyek egy-

egy kérdést, műveletet összefoglalóan tárgyalnak. Ol. Gépműhelyi Zsebkönyv. Műszaki Könyvkiadó 1964. LUPTÁK: Lakatosok Könyve, MAKÁDI: Marás c. könyve és általában a Táncsics kiadó a Műszaki Kiadó "Ipari Szakkönyvtár" c. sorozatának a műveit, vagy a Műszaki Zsebkönyv Gépipar c. sorozatból ajánlottunk. A rangsorban a második a 2436 Ft-al a 620-as, vagyis Műszaki Tudományok Általában: Kézikönyvek, segéd-könyvek, összefoglaló könyvek e tárgykörben.

Ebben a műszaki táblázatokon és a műszaki bibliográfián kívül a különböző világnyelvek műszaki szótárait soroljuk fel. Ezt nem fogjuk csak ajánlott anyagként jelölni, mert bár nélkülözhetetlen ott, ahol az idegen nyelvű műszaki irodalmat eredetiben olvassák, ez vállalati szinten a mi iparágunkban ma nem általános gyakorlat, és nagyonis kérdéses, hogy a fejlesztés során egyáltalán azzá lehet-e?

A harmadik helyen a kémia áll. Ezzel nem lehetünk megelégedve, mert - bár kétségtelen, hogy a számunkra legfontosabb természettudomány - a kémiai művek mennyisége és forint-értéke is azt mutatja, hogy ezen a téren túl sokat követeltünk vállalatainktól, hiszen a kémiai irodalom náluk inkább csak az általános tájékozódás, az ismereti alapvetés eszköze, és a konkrét termelési problémák körében jóval ritkábban vetődik fel használata.

Még nagyobb az aránytalanság, ha tudjuk azt is, hogy jónéhány kémiai jellegű könyvet rejt magába az élelmiszeripar a 663/664-es szakban is. A felmérés egyértelműen azt mutatja, hogy a kémiai irodalom ajánlásának mértékét csökkenteni kell. Ezt erősíti meg az is, hogy a művek mennyiségét tekintve a harmadik helyen áll.

Negyedik helyen a műszaki szabványokra fordított összeg áll. Tekintve, hogy ezek közül csak a legfontosabbakat jelöltük és ezek valóban nélkülözhetetlenek, a törzsállományhoz tartoznak, sorrendi helyüket reálisnak tartjuk. Azt is, hogy a művek számának tekintetében a nem túl rossz hatodik helyen állnak.

Ötödik az élelmiszeripar, 663/664-es szak. Ennek jogosultságához ismét nem férhet kétség. A művek számát tekintve egyébként a második helyen áll!

Hatodik a husipar, amire az előbbi mondat áll, azzal a toldással, hogy csupán azért szorult a hatodik helyre, mert hazai könyvjellegű irodalmában sok a brosúraszzerű, kisebb értékű anyag. Még ehhez az eredményhez is úgy jutottunk, hogy ezen a téren a teljességre törekvő gyűjtést, deskriptív bibliográfiát tűztük ki célul 1945-től napjainkig.

Kilencedik helyre az üzemszervezés, az üzemgazdaság irodalma került, melyet mindenképp méltányosnak tartunk. Lehet, hogy egyesek még nem is tartják elég jó helynek az annyira fontos ismeretág részére. Bár itt is csak a leglényegesebbre szorítkoztunk és valójában sokkal többet kellett volna ajánlanunk, amiktől csak az riasztott vissza, hogy ezzel ajánló jegyzékünk terjedelmét növeltük volna meg, nemkívánatos mértékben. Valamennyire enyhíti ezt a forint-értékben nem túl előnyös helyezést, hogy a közgazdasági irodalom legalábbis

annak bizonyos válfaja: a vállalati kiskönyvtár-sorozat, sokkal olcsóbb is, mint a Műszaki Kiadó egyes kiadványai, és hogy a könyvek számát tekintve az üzemgazdaság az ötödik helyen áll.

A hűtőtechnika irodalma 621.56/.59 a tizedik helyen áll. Ez a megoszlási adat helyes gyűjtési gyakorlatra vall, mert jól tükrözi a hűtőtechnika rendkívüli fontosságát a husiparon belül. A korszerű husipart enélkül már elképzelni sem lehet. A 10. és 25. közötti helyeken forint-érték szerint sorrendben a jog, a statisztika, az állatorvostudomány, a kémiai technológia, az épületgépészet, a folyóiratok központi címjegyzéke, a könyvvitel, a természettudományok összefoglaló irodalma, vagyis a most megjelenő lexikon, a munkajog, a matematika, az üzemi anyagmozgatás és a konzervipar szerepelnek.

Az egyes szakok forint-érték szerinti rangsorát az 1.sz. mellékletet képező táblázat mutatja. A művek mennyisége szerinti rangsort pedig a 2.sz. melléklet. A könyvek mennyisége tekintetében az eddig nem említettek közül 10 vagy 10-en felüli értékek szerepelnek, általában helyes módon a konzervipar, a könyvtár-tan-dokumentáció, a kémiai technológia, az állatorvostudomány, a könyvvitel, a belső anyagmozgatás, a csomagolás, a matematika. Vitakozni lehetne az elektrotechnika, a statisztika és esetleg a dokumentáció és könyvtárügy irodalmának mennyiségén.

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy az egyes szakok decimális számok és a művek mennyisége szerinti rangsorolása, valamint a művek jellege szerinti vizsgálata /vagyis hogy milyen kiadványtípushoz tartozik, vagy milyen szinten tárgyalja az anyagot/ helyes és szükséges módszer mind a válogatás során, mind annak visszatekintő értékelésénél, végső korrekturájánál.

Ha döntően újat ezen a területen nem is mondhatunk, saját szerkesztési tapasztalataink és az összegyűjtött anyag részletes analízise is eredményt jelent az eddig nem tulságosan kitaposott ösvényen: az iparági műszaki könyvtárak gyűjtőköri alapelveinek lerakása, ill. ezeknek az elveknek a könyvtermésre való konkrét alkalmazása a gyakorlati szerzeményező munka irányítása terén.

Valószínűleg lesznek olyanok, akik úgy tartják, hogy a mi gyűjtőköri elveink tulságosan liberálisak és pazarlásra adhatnak okot, és hajlamosabbak lesznek sok feladatot abból, amit mi az egyes könyvtárakra ruházunk, az iparági könyvtárközi kölcsönzés feladatául kijelölni. Mások esetleg szegényesnek, bátortalanoknak és hiányosnak fogják tartani összeállításunkat, a végső szót ezen a téren és az országos irányelvek szintjén nem egy ember, hanem valószínűleg a vizsgálatok és a bizottsági munka fogják kimondani. Ha azonban helyes méretekre akarjuk állítani ajánló bibliográfiánkat, azt úgy kell néznünk, hogy legalább 5-6 évre előre tekint és 5 év múlva a követelmények az iparági műszaki könyvtárakkal szemben is csak növekedni fognak.

TÓTH István András
tudományos munkatárs
Országos Husipari Kutatóintézet
ágazati szakkönyvtár vezető

1.sz. melléklet

A BIBLIOGRÁFIÁBAN SZEREPLŐ MŰVEK MENNYISÉGÉNEK
MEGOSZLÁSA TÁRGYKÖRÖK SZERINT

Sor- szám	Tárgykört jelölő decimális jelzet	Művek mennyi- sége	Sor- szám	Tárgykört jelölő decimális jelzet	Művek men- nyisége
1.	637.5	42	28.	621.56/.59	5
2.	663/664	38	29.	01	4
3.	54	28	30.	338	4
4.	621.7	24	31.	578	4
5.	658	22	32.	61	4
6.	389	16	33.	621.1	4
7.	331	16	34.	628	4
8.	664.8/.9	15	35.	576.8	3
9.	621.3	14	36.	611	3
10.	02	13	37.	65	3
11.	31	13	38.	697	3
12.	66	12	39.	577	2
13.	619	12	40.	629.114	2
14.	657	11	41.	641	2
15.	620	11	42.	651	2
16.	002	11	43.	681	2
17.	621.8./9	10	44.	620.9	2
18.	51	10	45.	001.4	1
19.	017/019	8	46.	03	1
20.	34	8	47.	5	1
21.	69	7	48.	53	1
22.	621	7	49.	620.1/.2	1
23.	613/614	6			
24.	616-091	6			
25.	413	5			
26.	608	5			
27.	614.31	5			

A BIBLIOGRÁFIÁBAN SZEREPLŐ MŰVEK FORINT ÉRTÉKÉNEK
MEGOSZTLÁSA TÁRGYKÖRÖK SZERINT

Sor- szám	Tárgykört jelölő decimális jelzet	Művek forint értéke	Sor- szám	Tárgykört jelölő decimális jelzet	Művek forint értéke
1.	621.7	3.595	28.	697	193.50
2.	620	2.436	29.	620.1/.2	162.-
3.	54	2.288.50	30.	611	175.-
4.	389	2.124.50	31.	614.31	167.-
5.	663/664	2.114.10	32.	620.1/.2	162.-
6.	637.5	2.105.90	33.	613/614	156.-
7.	621	1.190.40	34.	621.1	157.-
8.	621.3	1.028.-	35.	620.9	154.-
9.	658	919.50	36.	577	131.-
10.	621.56/.59	916.50	37.	636	136.-
11.	03	900.-	38.	576.8	122.-
12.	34	883.50	39.	65	111.50
13.	413	879.-	40.	641	108.50
14.	31	863.50	41.	338	108.30
15.	619	865.-	42.	629.114	101.-
16.	66	802.-	43.	628	96.50
17.	69	498.50	44.	53	87.-
18.	5	450.-	45.	01	71.-
19.	657	441.50	46.	61	35.-
20.	017/019	391.-	47.	681	26.50
21.	331	378.90	48.	002	11.-
22.	51	376.-	49.	001.4	1.-
23.	664.8/.9	362.50			
24.	02	341.-			
25.	616-091	330.-			
26.	621.8/.9	319.50			
27.	608	291.50			